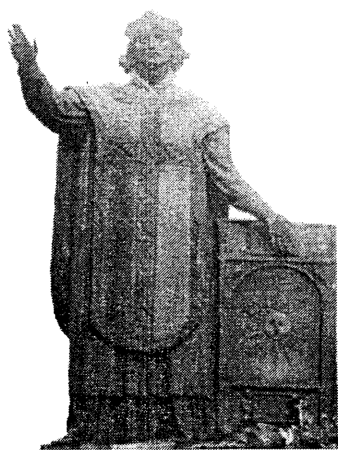
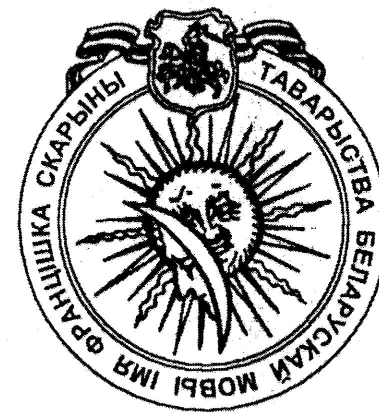

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года
№ 46 (633) 10 СНЕЖНЯ 2003 г.

ПОМНІК ПАКУТНІЦЫ ЗА БЕЛАРУСЬ

Скончыліся-такі больш як дзесяцігадовыя блуканні па пакутах грамадзян, нясабыякавых да творчасці і жыццёвага шляху Ларысы Геніюш. Дзякуючы менскаму культурна-асветніцкаму клубу "Спадчына", уласнай самаахвярнасці яго старшыні Аатоля Белага паўстаў на радзіме славутай паэткі помнік.

Няглядзячы на адмоўную рэакцыю нашчадкаў мінулай ідэалогіі і рэжыму, праваслаўная царква дала дазвол устанавіць помнік Ларысе Геніюш на прылеглай тэрыторыі Траецкага храма ў Зэльве, а гэта амаль насупраць яе дома, дзе яна дажывала апошнія свае гадочкі. Для яе гэты храм быў апошнім беларускім апірышчам:

"...Сэрца малітву пяе сьвятую Табе, Сусьвету любы Ўладар... Сьмела выходжу насустрэч зьдзеку, Цябе шукаю, Табе пяю, веру ў міласьць, веру ў апеку, у справядлівасьць веру Тваю", – споведна прамаўляла яна ў сваім вершы. У гэтым храме ўпершыню для гэтай канфесіі свецкай особе на сцене ўмацавана гранітная памятная пліта знакамітай прыхаджанцы з яе словамі: ***"На зямлі беларускай мае алтары"***. І вось – помнік з дабраслаўлення мітрапаліта Менскага і Слуцкага Філарэта.

Усе мы людзі – Божыя дзеці, незалежна цар ты ці просты грамадзянін – менавіта пад такім дэвізам у дзень адкрыцця прайшла па ёй паніхіда ў згаданай царкве. Яе правялі з дабраслаўлення епіскапа Арцемія сакратар Гарадзенскай кансісторыі айцец Анатоль, настаяцель Каложскай царквы г. Горадні айцец Аляксандр, настаяцель Траецкай царквы, айцец Аляксандр. Уражаныя гармоніяй спеваў, цеплынёй і задушэўнасцю выказаных слоў многія ўдзельнікі і прыхаджане выходзілі з царквы на асвячэнне помніка з слязамі на вачах.

Пасля асвячэння выказваліся словы ўдзячнасці Царкве, якая стаіць за веру, розум і за нацыянальную культуру. Дзякаваліся і ушаноўваліся тыя, хто прыхінуўся да ўсталявання помніка:

- Віталь Каляда – прывёз з Украіны шэры граніт;
- Аляксандр Семяняка – арганізаваў дастаўку каменя ў Зэльву;
- Бранíслаў Скрамблевіч – пад яго кіраўніцтвам яго брыгада апрацавала камень.

Выказвалася шкадаванне, што адсутнічалі скульптар помніка Міхась Іprintedькоў і Міхась Чарняўскі - ініцыятар і саўдзельнік праекту.

Камітэт ушанавання клуба "Спадчына" ўганараваў усіх удзельнікаў устаноўкі помніка адпаведнымі медалямі з занясеннем прозвішчаў у Кнігу гонару "Рупліўцы твае, Беларусь". Узнагароды ўручыў і сказаў словы ўдзячнасці старшыня клуба Анатоль Белы. Сказалі прапікнёныя слова: былы міністр замежных спраў Пятро Краўчанка, мастак Алесь Марачкін, доктар тэхнічных навук Аляксей Саламонаў, скульптар Алесь Шатэрнік, прадпрымальнікі з Горадні, якія дапамагалі выдавецтву кніг Ларысы Геніюш, Віктар Калацкі і Валянцін Дубатоўка. Былі слушныя прапановы. У прыватнасці, Алесь Шатэрнік бярэцца дапоўніць кампазіцыю помніка словамі: "Божа, барані Беларусь", Алесь Марачкін – напісаць карціну "Геніюш-пакутніца Беларусі" і змясціць тут, у храме. Прысутныя з Зэльвы і Слоніма паабяцалі стварыць супольнасць па догляду магілы і помніка.

Выступленні ўдзельнікаў з Баранавічаў, Горадні, Смаргоні, Менска і мясцовых жыхароў прадоўжыліся пад час трапезы ў рэстаране "Зэльвянка". Вячэра прайшла годна і сціпла, як і належыць падчас посту.

Мікола Лавіцкі.

Адраджаецца Любчанскі замак

У Навагрудскім раёне палкоўнік запасу Іван Антонавіч Пячынскі выступіў ініцыятарам стварэння дабрачыннага фонду "Любчанскі замак", які мае мэтай сваёй дзейнасці рэстаўрацыю і вяртанне беларускаму народу гэтага ўнікальнага помніка беларускага абарончага дойлідства.

На сёння фонд "Любчанскі замак" зарэгістраваны ва ўстаноўленым парадку і на законных падставах пачаў працу па рэстаўрацыі замка. Першым крокам была рэстаўрацыя страхі на адной з вежаў, што спыніла яе разбурэнне. Ачышчана замчышча, паўсталі часовыя перакрыцці і рыштаванні...

(Працяг тэмы на ст. 4.)

Белы сон

(верш-песня)

Прысвячаю да Дня адкрыцця помніка Ларысе Геніюш у Зэльве

Белы сон.
Толькі неба здалёк...
Ларысы Геніюш, верш "Белы сон".

Белы сон, белы мроявы сон –
Летуценны мой сон,
Успамінам блукай
Па закутачках вулачак вузкіх;
На дудзе наіграй,
Падцягні ва ўнісон,
Адары цеплынёй
Маю радасць, мой край беларускі...
Мілы край
Сінявокі мой край беларускі...

Прыпеў:
Сон белы-юначы, жадай нам удачы
І лепшае долі жадай.
Насупраць навалам –
Мы плечы расправім...!
Хай светлае прыйдзе ў наш край!
І сон стане явай
І гімну, па праву,
Мы скажам "Радзімы, гуляй!"
Пара – людам звацца,
Гаротнікі-братцы..!
Музыка, бадзёрай іграй..!
Хай дзеці смяюцца,
Хай песні снуюцца,
Хай гоман стаіць на ўвесь край..!

Белы сон, белы казачны сон –
Цудадзейны мой сон,
Вольным птахам гуляй,
Дзе пяюць-заліваюцца гуслі;
Ладу дзіўнага строй,
Бы дзявочай касой,
Апаўе дабрынёй
Маю радасць, мой край беларускі...
Мілы край
Светла-русы мой край – беларускі...

Прыпеў.

Белы сон, белы вешчы мой сон –
Прадказальны мой сон,
Казкай-дзівам вітай,
Ці русалкаю вольнаю русай;
А гаючы настой, чараўніцы лясной,
Хай бадзёрыць мой край,
Маю радасць, мой край беларускі...
Мілы край,
Зачараваны край – беларускі...

Прыпеў.

28 лістапада 2003 года.

Цімафейчык Іван Міхайлавіч, вёска Мадзейкі Зэльвенскага раёна, Гарадзенскай вобласці.

РОДНАЯ МОВА Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

Узяцца за ручку вымушае трывога за стан беларускай мовы ў краіне.

Родная мова беларусаў зноў апынулася ў крытычным становішчы і праблема яе адраджэння набыла актуальнасць і вастрыню.

А ў якім становішчы яна была паўтара дзесятка гадоў таму мы добра памятаем. У тыя недалёкія часы беларуская мова была выціснена з ужытку з усіх сфер грамадска-палітычнага жыцця; а з 60-х гадоў мінулага стагоддзя не вывучалася, нават, у школах. Гэта самая цяжкая страта беларускага народа, калі родная мова перастала гучаць на беларускай зямлі, сярод беларускага народа. Мова беларусаў паступова стала адміраць, што прывяло да поўнай яе страты. У беларускага народа настолькі была вытручана самасвядомасць, што ён без роднай мовы ўжо прывык жыць. Навісла пагроза знікнення беларускай нацыі з яе цудоўнай мовай: няма мовы – няма народа.

Вядомы педагог Н.Х. Весель кажа: "Не вучыць народ роднай мове – значыць затрымліваць узровень думкі народнай, усіх духоўных сіл народа, значыць – пакідаць людзей у заўсёгдашнім дзяцінстве; калі пачнём вучыць народ не ў я го роднай мове, а ў чужой, хоць і блізкай, то зробім яшчэ горш: папсуем самабытнае развіццё народа, папсуем духоўную яго натуру.". Як бачна, для таго, каб навучыць дзіця чужой мове і розным іншым навукам, найперш трэба развіць у ім родную мову, а потым ужо апіраючыся на вядомае, перайсці да навучання невядомага.

З наступленнем перабудовы грамадска- палітычнага жыцця працэс адмірання беларускай мовы спыніўся. У 1991 годзе Рэспубліка Беларусь стала незалежнай дзяржавай; беларускай мове быў нададзены статус адзінай дзяржаўнай. Гэта стварыла спрыяльныя ўмовы для адраджэння роднай мовы беларусаў. Векавыя надзеі беларускага народа пачалі здзяйсняцца. Адчыняюцца беларускія школы, у рускіх школах адкрываюцца беларускія класы, у дзяржаўных установах справаводства пераводзіцца на беларускую мову. Ужо ў 1994-1995 навучальным годзе 75% школьнікаў Беларусі навучаліся на роднай мове. Але гэты працэс адраджэння роднай мовы працягваўся зусім нядоўга, каля пяці гадоў і ніхто яшчэ не атрымаў сярэднюю адукацыю на беларускай мове.

Ужо пасля надання рускай мове статуса другой дзяржаўнай і заканадаўчага азначэння роўнасці беларускай і рускай моў родная мова беларусаў стала выцясняцца рускай.

Сферы ўжытку роднай мовы пачалі звужацца. Усе дзяржаўныя ўстановы справаводства зноў перавялі на рускую мову. Пачалі зачыняцца беларускія школы і беларусія класы у рускіх школах. З кожным годам катастрафічна працягвае зніжацца колькасць вучняў, якія вучыліся на беларускай мове і колькасць іх скарацілася з 75% у 1994-1995 навучальным годзе да 26,3% (паводле дадзеных ТБМ). І калі будзе так прадаўжацца далей – незадоўга ўсе школы зноў стануць рускамоўнымі, калі дзяржава не прыме ніякіх захадаў, каб спыніць гэты працэс.

У некаторых рэгіёнах Рэспублікі Беларусь стваралася такая сітуацыя, што дзяржава не можа гарантаваць права выбару мовы навучання – не ўсюды маюцца беларускія школы ці класы. Ды і як дзяржава можа гарантаваць права выбару мовы навучання і выхавання і стварыць адпаведныя ўмовы для рэалізацыі гэтага права грамадзянам Рэспублікі Беларусь калі вышэйшая адукацыя, сярэдняя спецыяльная адукацыя, прафтэхнавучанне вядуцца толькі на рускай мове і закончыўшы беларускую школу выпускнік не зможа прадоўжыць навучанне на сваёй роднай мове.

Калі мове няма месца ў жыцці, яна не можа развівацца – прыходзіць да заняпаду. А мова беларуская на працягу вякоў добра развілася: яна адна "з унікальных рэдкіх, вельмі заглыбленых моў". Нездарма вучонымі – славістамі свету беларуская мова прызнана як самая багатая, мілагучная, мяккая, сакавітая сярод другіх славянскіх моў. Мы павінны быць удзячны сваім прашчурам за тое, што яны захавалі і пранеслі праз стагоддзі гэтую цудоўную мову.

Зразумела, што мы станемся нацыяй толькі тады, калі наша мова будзе гучаць паўсюдна: на вуліцах, дома, на рабоце.

Чаму ж наша цудоўная мова стала зноў не ў пашане, а сферы яе прымянення так хутка звужаюцца?

Чаму не спынена ганебнае знішчэнне беларускамоўных школ і перавод двухмоўных у рускія? Чаму ігнаруюцца законы аб мовах у РБ? Беларускі народ заклапочаны станам нацыянальнага адраджэння, развіцця культуры і сваёй роднай мовы і спадзяецца, што дзяржава дапаможа, прыме ўсе неабходныя захады, а дзе трэба і "уласць упатрэбіў" спыніць знішчэнне беларускамоўных школ і перавод двухмоўных у рускія: законы павінны выконвацца.

З павагай
Наско Мікалай Іванавіч,
пенсіянер, ветэран працы.

Спяваем і молімся па-беларуску

Беларуская мова, родная мова бальшыні грамадзянаў краіны, паволі вяртаецца ў рэлігійныя святыні. Радзей за ўсё яе можна пачуць у праваслаўнай царкве, часцей – у каталіцкіх храмах. Пашырэнню беларускай мовы ў касцёлах спрыяе паважнае стаўленне да яе кіраўніцтва гэтай царквы. Кардынал, мітрапаліт Менскай і Магілёўскай мітраполіі рымска-каталіцкага касцёла ў Беларусі Казімір Свёнтак, а таксама Апостальскі Нунцый Найсвяцейшага Пасаду, амбасадар Ватыкана у Рэспубліцы Беларусь Архіепіскап Іван Юркавіч самі валодаюць мовай тытульнай нацыі, разумеюць яе ролю, як дзяржаўнага складніка, значэнне для вернікаў, карэнных беларусаў.
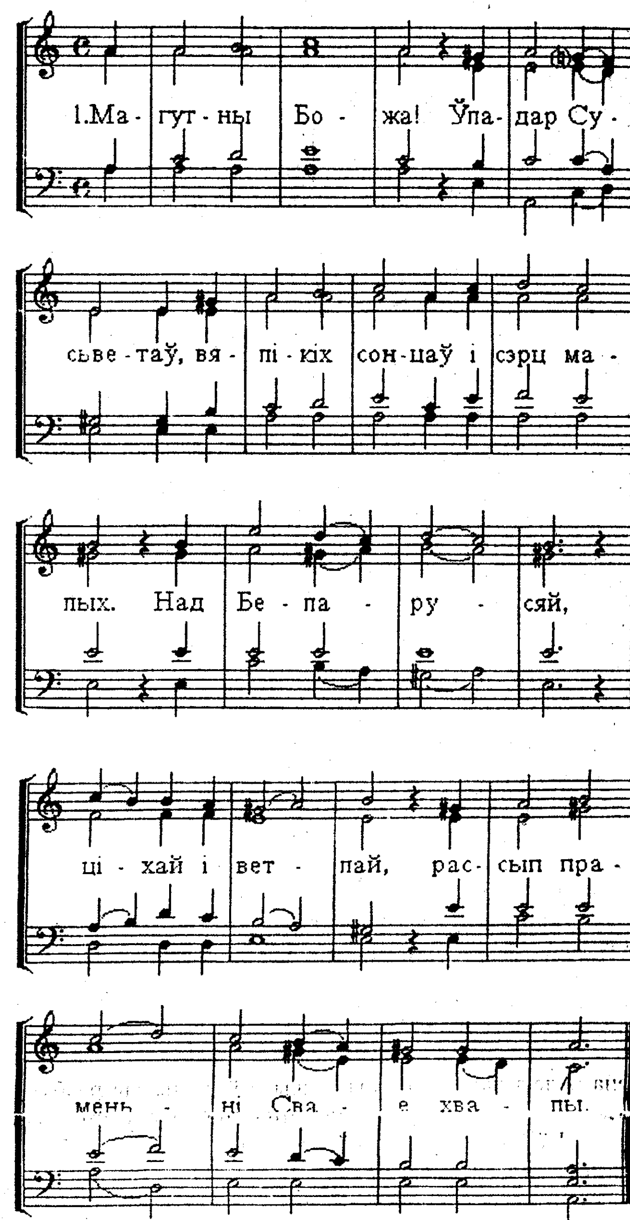
У інтэрвію "Народнай волі" за 22 лістапада гэтага году Архіепіскап Іван Юркавіч даў высокую ацэнку беларускай мове, як мове значных магчымасцяў, на якую ў 1517—1519 гг. Францішак Скарына пераклаў Біблію; адзначыў высокі ўзровень беларускай літаратуры і, у прыватнасці, яе паэзіі. Нунцый Іван Юркавіч ведае беларускую мову ў каталіцкай літургіі, штодня служыць імшу і чытае Святое Пісанне па-беларуску. Беларуская мова ў каталіцкіх парафіях ужываецца не толькі ў казаннях і малітвах. На ёй выдаюцца рэлігійныя кнігі.

Да прыкладу, у выдавецтве касцёла святых Сымона і Алены пабачыў свет 2-гі том парафіяльнага спеўніка "Магутны Божа". Ён мае аднайменны назоў з духоўным гімнам на словы вядомай паэткі Наталлі Арсенневай, які разам з нотамі змешчаны ў кнізе. Гэта ўжо другое дапоўненае выданне, што пабачыла свет пад рэдакцыяй ксяндза-магістра Уладзіслава Завальнюка, якога ведаюць у краіне, як першага вядоўцу папулярнай у народзе жывой радыётрансляцыі з Чырвонага касцёла нядзельнай службы "Голас душы". У прадмове да спеўніка пробашч касцёла ксёндз Уладзіслаў Пішa: "Спеўнік – першая буйная праца ў сферы музычнай творчасці. У яго ўвайшлі традыцыйныя спевы Каталіцкага Касцёла, творы кампазітараў розных краін і часоў, а таксама духоўныя кампазіцыі нашых сучасных кампазітараў. У 1-ы том увайшлі традыцыйныя песні, дастасаваныя да асноўных перыядаў літургічнага года. 2-і том цалкам прысвечаны абрадам пахавання". Спеўнік адрасуецца вернікам парафіі св. Сымона і св. Алены для ўнутранага карыстання.

Было б вельмі добра, каб кіраўніцтва каталіцкага касцёла паклапацілася аб яго перавыданні вялікім накладам.

Ірына Ляксеева.

МАГУТНЫ БОЖА

Магутны Божа! Ўладар Сусьветаў,
Вялікіх сонцаў і сэрц малых,
Над Беларусяй, ціхай і ветлай,
Рассып праменi свае хвалы.

Дай спор у працы, штодзённай шэрай,
На лусту хлеба, на родны край.
Павагу, сілу і веліч веры
У нашу праўду, у прышласць дай.

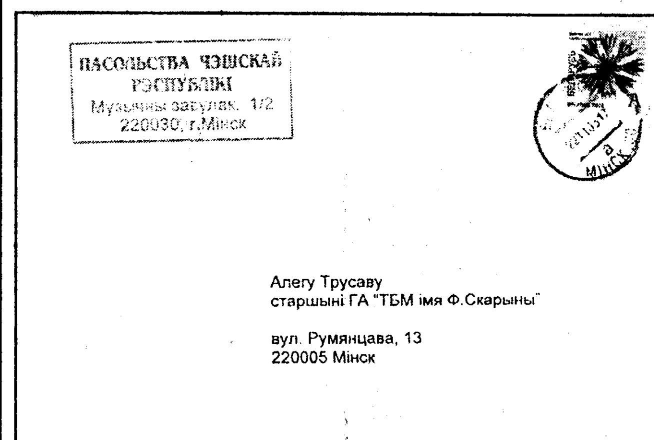
Дай урадлівасць жытнёвым нівам,
Учынкам нашым пашлі ўмалот.
Зрабі магутнай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу і наш народ!

Станоўчы крок чэшскай амбасады

Новы крок да пашырэння ўжытку дзяржаўнай беларускай мовы ў сваім справаводстве зрабіла чэшская амбасада ў Рэспубліцы Беларусь На яе афіцыйным канверце з'явіўся зваротны адрас па-беларуску.

Перад гэтым беларуская мова пачала ўжывацца сярод іншых і на афіцыйным канверце амбасады Германіі.

Наш. кар.

ПАСОЛЬСТВА ЧЭШСКАЙ РЭСПУБЛІКІ
Музычны завулак, 1/2
220030, г.Мінск

Алегу Трусаву
старшыні ГА "ТБМ імя Ф.Скарыны"

вул. Румянцава, 13
220005 Мінск

Часовы Паверэны ў справах
Федэратыўнай Рэспублікі Германія

Старшыні
Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны
Спадару Алегу Трусаву,
вул. Румянцава, 13. 220005, М і н с к.

Паважаны спадар Трусаў,

Вялікі дзякуй за Ваш ліст ад 7 кастрычніка 2003 года на імя пасла Фрыка, на які я з задавальненнем адказваю, выконваючы яго абавязкі.

Я радуюся разам з Вамі, што пераклад урачыстай прамовы пасла Фрыка з нагоды Дня Германскага адзінства, які ў гэтым годзе ўпершыню рабіўся на беларускую мову, атрымаў надзвычай станоўчы рэзананс. Гэта паказвае, што наша рашэнне – не прымяншаючы пры гэтым значэння другой дзяржаўнай мовы Рэспублікі Беларусь – было правільным.

Што тычыцца Вашага пажадання, каб беларуская мова выкарыстоўвалася таксама на афіцыйным канверце Пасольства, магу паведаміць, што мы ўжо практыкуем гэта на працягу шэрагу год.

З павагай
Ян Канторчык.

Botschaft der Bundesrepublik Deutschland
Minsk
Пасольства Федэратыўнай Рэспублікі Германія
Мінск
Посольство Федеративной Республики Германия
Минск
220034 Minsk
ul. Sacharowa 26

Уладзімір Содаль

ВЯРТАННЕ ВІЛЬНІ

Ад Вострай Брамы ў Вільні стольнай
Святло сыходзіць незямное –
Гарыць заранічка Пагоні.
Ад Вострай Брамы ў Вільні стольнай
Не зводзім воч і думак вольных,
Як незабыўны Багдановіч...
Ад Вострай Брамы ў Вільні стольнай
Святло сыходзіць незямное.

Уладзімір Пецюкевіч. Санэты.

Вільня! Для кожнага беларуса гэтае места значна больш што значыць, чым для сённяшніх летувісаў, якім зараз належыць старая беларуская сталіца. З чыёсь палітычнай інтрыгі спрадвечная славянская Віленшчына дасталася неславянскай дзяржаве, хоць трохі і аславяненай, ці справядліва гэта?

Летувісы змаглі – і за гэтае я іх паважаю – замацаваць і ўтрымаць за сабою Віленшчыну, пакінуўшы ўсемагутную Расію, якую, як яны самі кажуць, "умом не поняць", і суседнюю Беларусь з носам.

Шкада, што Віленшчына з 1991 года аддалілася ад Беларусі.

Але ёсць і такая філасофія, і яна не небяспадстаўная: што ні робіцца ўсё да лепшага. Праўда, у чым яно тое, не дужа выразнае, лепшае – яшчэ неакрэслена. Але з часам яно абавязкова акрэсліцца.

І ўсё ж шкада, што ў Вільню беларусы да сваіх жа віленскіх беларусаў не могуць ездзіць вольна, як гэта было да 1991 года. У Вільні ж усе карані нашае гісторыі. Таму мы пра Вільню мроім, марым, снім сны. Вільня ў нашых генах. Якраз пра гэта сведчыць чарговы выпуск зборніка "Бацькаўшчына", які прысвечаны нашай Вільні. І ўвасобіў яго, як і папярэднія выпускі, нястомны выдавецкі руплівец Сяргей Панізнік. У згаданым зборніку больш за чатырыста старонак беларускіх мрояў пра Вільню: прозай вершам, песняй...

Гэтыя беларускія мроі пісаліся беларусамі спантана, у розныя гады, у розныя часы. Сяргей Панізнік заткаў іх у адно палатно.

Самыя разнастайныя старонкі беларускай гісторыі, звязаныя з Вільняй, -ад старажытных часоў да сённяшніх дзён, праходзяць перад чытачом: ад Скарыны да жыцця беларусаў у незалежнай летувіскай дзяржаве. Тут і гістарычны экскурсы, і словы прызнанні свае любові да старажытнай беларускай сталіцы, такія, прыкладам, як у Рыгора Барадуліна:

"Вільня.

Вольна ўздыхнула вечнасць, зірнуўшы на ранішнюю веліч характва, якое апаліла яна, пакінула характво, каб грэць сваю халаднаватую душу.

Вятры – пастухі збродлівых часін – пасцедалі ўсмешкаю, выдыхнуўшы віракружнае найменне Вільня.

Вільня – гэта вышыня аратайнай, ваярскай і дойліднай моцы, якая панавіта запрасіла жывыя камяні на момант застыгнуць і задумацца, ці яны выраслі з зямлі, ці прыляцелі як адпалыя зоркі.

Вільня – гэта глыбіня крывіцкага духу – прадоннага, як неба, неспасціжнага, як само жыццё.

Вільня – гэта вільчак аблачыстай страхі, дзе віюць гнёзды свае ластаўкі вёснаў, што прылятаюць, каб маладзіць і знадзейваць даўніну. Шчабятаць паўнучыламу дзядулю Космасу пра забытае.

Некалі Напалеон, пабачыўшы касцёл святое Ганны, ашаломлена сказаў: "Каб мог, панёс бы яго на сваёй далоні ў Парыж..."

Кожны крывіч, кожны беларус носіць Вільню ў сваёй душы. А ўсё, што жыве ў душы, не разбураецца, не руйнуецца, яно непадлеглае нават бязлітаснаму часу...

...Вільня – пупавіна нашае самаснасці, калыска беларускае дзяржаўнасці, радзіма беларускага друкаванага слова, тая гара, якая высіць нас у Еўропе.

Вільню чуе наш слых, Вільню бачыць наш успамін, Вільняй б'ецца крывіцкае сэрца.

Для любові няма дзяржаўных межаў. Вільню ў нас ніхто не змог забраць, ніхто не здолеў адлучыць нас ад Вільні, бо яна жыве ў нас.

І летувісы прызналі нашую Вільню за сваю. Бо ад дабра дабра не шукаюць. Усцешна, што летувісы ганарацца нашай Вільняй, называючы яе сваёй, мянуючы яе Вільнюсам. Вільні на ўсіх хопіць!

Любоўю й пакланеннем трываляцца святыя месты ў вячніне.

І пакуль стаяцьме Вільня, у беларусаў будзе што ўспамінаць, будзе па чым сумаваць. Будзе жыць спадзеў!"

Лепей за Рыгора Барадуліна, мусіць, не скажаш. Як мне падаецца, маэстра нашага слова выказаў пачуванне Вільні за усіх беларусаў. Пра Вільню ў беларусаў самыя цёплыя, шчырыя эпітаты, азначэнні, кшталтам гэтых:

О Вільня, о Панна срасы векавой,
І сёння ты – наша святая сталіца!
Ідзём да цябе спавядацца душой.
О Вільня, о Панна красы векавой.
Выток невычэрпнай духоўнай крыніцы,
Ты поіш нам сэрцы жывою вадой...
О Вільня, о Панна красы векавой,
І сёння ты – наша святая сталіца.

Уладзімір Пецюкевіч. О Вільня! Трыялеты.

Паводле ўкладальніка, на кожнай старой віленскай вуліцы праз мемарыяльныя знакі, памяткі можна адчуць водгулле беларускага слова.

З 1939 года Летувіская дзяржава надала старажытнай беларускай сталіцы летувіскае гучанне – Вільнюс. Ну што ж, усё тут зразумела: кожны пад сябе грабе. Але для беларусаў Вільня павінна заставацца назаўсёды Вільняй. Нажаль, той-сёй з аўтараў, змешчаных ў кнізе публікатак, ужо паслугуецца толькі назовам "Вільнюс" – без усялякіх абмовак, каментараў, разваг.

Не кожны з нас можа сёння з'ездзіць у Вільню, як гэта было раней. І не толькі з-за сродкаў. Не кожнаму да спадобы візавая мітусня. То для такіх якраз прыдасцца вандроўка па Вільні праз кніжку "Бацькаўшчына", прысвечаную Вільні. Падарожжа гэтае абяцае надзвычай цікавае, і каштаваць яно будзе усяго каля дзвюх тысячаў. А ўсім візу на гэтае падарожжа падпісаў усё той жа Сяргей Панізнік. Вашымі пілігрымаводамі на Вільні будуць Кастусь Каліноўскі, Францішак Багушэвіч, Максім Багдановіч, Генадзь Кахаиоўскі, Максім Танк, Уладзімір Караткевіч, Леакадзія Мілаш – усяго больш за шэсцьдзесят аўтараў, сярод якіх і аўтар гэтага водгуку. Зборнік "Бацькаўшчына", падрыхтаваны выдавецтвам "Юнацтва" вяртае нас у Вільню, вяртае нам Вільню. Усё, хто набудзе згаданую кнігу, прачытаўшы яе, пераканаюцца, падвысіць сваю нацыянальную свядомасць, адчуе сваю роднасць з Вільняю. Праўда, не ўсім беларускім віленскім старонкам знайшлося месца ў згаданым зборніку. Прыкладам, ні слова пра Уласава, пра Багушэвічавых сяброў, прыяцеляў – Зыгмунда Нагродскага, Міхала Эльвіру Андрыёлі, Дуніна-Марцінкевіча, Тадэвуша Урублеўскага і шмат-шмат каго іншага. Але ёсць надзея на другую кнігу пра Вільню. Ды гэта пры ўмове, калі вы, шаноўныя чытачы, прыхільна прывецілі першую. Праца Сяргея Панізніка заслугоўвае самай пільнай увагі і нашай падтрымкі.

Паздароў, Божа, укладальніка на другую ды трэцюю кніжку пра нашу Вільню.

"ПРЫВІД ВЯСНЫ" У ЖОДЗІНЕ

На сваёй радзіме ў горадзе Жодзіна паэт Алесь Аркуш бывае даволі часта, звычайна, каб пабачыцца з бацькамі і блізкімі людзьмі. Гэтым разам было крыху інакш: паэт наведаў родны горад дзеля сустрэчы з чы-тачамі. У падарунак земля-кам Алесь Аркуш прывёз свой новы паэтычны зборнік "Прывід вясны", прэзентацыя якога і адбылася 12 лістапада ў сярэдняй школе № 4 г. Жодзіна.

Сустрэча з паэтам стала падзеяй у першую чаргу для юных жодзінцаў. Ім выпала рэдкая магчы-масць паглядзець на родныя мясціны вачамі паэта. Сам паэдт, дарэчы, заўважыў, што ўспаміны дзяцінства – адны з самых прыемных успамінаў. Аляксандр Барысавіч Козік, які пазней узяў паэтычны псеўданім Алесь Аркуш, нарадзіўся ў горадзе Жодзіна ў 1960 годзе, вучыўся ў школе, потым у палітэхнікуме. Менавіта на гэты час прыпадаюць першыя паэтычныя спробы будучага паэта, дэбют у друку, у газеце "Белорусский автозаводец". Пазней былі вучоба ў Менску, літаратурная суполка "Тутэйшыя", пераезд у Полацк...

Паэзія – гэта таямніца, лічыць Алесь Аркуш. А дакрананне да таямніцы заўсёды хваляўнічае. Таму, напэўна было так многа самых розных пытанняў, на якія паэт не стамляўся адказваць.

Алесь Аркуш шчыра прызнаўся, што ў дзяцінстве марыў стаць дырэктарам, у творчасці перавагу аддае малым формам, любімыя беларускія пісьменнікі – Уладзімір Караткевіч і Максім Багдановіч, расказаў, як нараджаюцца вершы, што азначае яго прозвішча і чаму абраў такі псеўданім.

Алесь Аркуш з настаўнікамі беларускай мовы

Прэзентацыя праходзіла ў атмасферы ўтульнасці і зацікаўленага дыялогу. І гэта невыпадкова. У чацвёртай жодзінскай школе традыцыйна шмат увагі аддаецца вывучэнню роднага краю, яго гісторыі, культурным традыцыям. Тут заўсёды з шанаваннем ставіліся да роднага слова. А інтарэс да творчасці таленавітага паэта-земляка стаў ужо добрай традыцыяй. Таму невыпадкова самым цікаўным і дапытлівым слухачом аказаўся ці не самы малады ўдзельнік прэзентацыі сямікласнік Іван Бялоў, за што і атрымаў у падарунак ад паэта кнігу вершаў.

Трэба было бачыць, з якім энтузіязмам Алесь Аркуш у завяршэнне сустрэчы раздаваў аўтографы. Падпісана было ўсё: ад паэтычных зборнікаў да школьных дзённікаў.

Згрунда Ірына,
г. Жодзіна.

Нас чакае плённая праца

Пасля правядзення апошняга з'езду ТБМ прыйшоў час канчаткова зрабіць падрабязны ўлік усіх сяброў і суполак ТБМ.

Мы звярнуліся перад з'ездам да усіх кіраўнікоў нашых абласных і раённых структур з просьбай даслаць удакладненныя спісы сяброў ТБМ і складкі за 2002 і, асабліва, з 2003 гг. Аднак, далёка не ўсе зрабілі гэтую працу.

Таму ўпершыню за апошнія пяць год, а можна і за ўсю гісторыю ТБМ, мы вырашылі выйсці непасрэдна на кіраўнікоў мясцовых суполак і разаслалі болей за 500 канвертаў з неабходнымі бланкамі і падпіснымі квіткамі на нашы газеты.

Спадзяёмся да 10 снежня атрымаць адказы і потым вынікі надрукаваць у "Нашым слове". Асабліва нас клапоцяць школьныя і студэнцкія суполкі, бо пасля таго, як вучні ці студэнты пакідаюць сцены сваіх навучальных устаноў, сувязі іх з ТБМ часта спыняюцца, і іх лёс нам невядомы.

Мы просім кіраўнікоў суполак ТБМ, уіх, хто не мае пасведчанняў, даслаць фотаздымкі і неабходную інфармацыю, каб атрымаць пасведчанні сябра нашай арганізацыі. Сп. Шчэрбіч з Чэрыкава прапануе перадаць выдачу пасведчанняў на ўзровень абласных структур, але гэта немагчыма, бо там няма кампутараў і сканераў. Таму лепей, калі мы будзем мець адзіную базу дадзеных на ўсю нашу арганізацыю.

Мы таксама звяртаемся да тых сяброў ТБМ, якія страцілі сувязь са сваімі суполкамі па месцы працы, вучобы ці жыхарства. Напішыце нам, дашліце складкі і фотаздымкі на пасведчанні, і мы паставім Вас на ўлік па месцы жыхарства. Таксама мы запрашаем чытачоў "Нашага слова" ўступаць у нашыя шэрагі, асабліва з тых вёсак і мястэчак, дзе ТБМ адсутнічае, і таму друкуем узор заявы для паступлення.

Просім да канца года правесці справаздачна-выбарчыя сходы ў тых суполках, дзе іх яшчэ не было, і копіі пратаколаў даслаць у сядзібу ТБМ. Калі Вы выбралі новага кіраўніка, дашліце яго дакладныя біяграфічныя дадзеныя і адрас жыхарства з паштовым індэксам (некаторыя нашыя лісты ўжо вярнуліся назад, бо з рэгіёнаў паведамілі недакладныя адрасы).

Паважаныя сябры! Я вельмі прашу Вас зрабіць тэрмінова гэтую вельмі важную працу да канца года.

З павагай

Старшыня ТБМ
Алег Трусаў.

ГРАМАДСКАЕ АБ'ЯДНАННЕ
ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ
ІМЯ ФРАНЦІШКА СКАРЫНЫ

У сакратарыят ТБМ імя Ф.Скарыны

ад ______________________________

____
(прозвішча, імя, імя па бацьку)

які жыве па адрасе ______________________________
(індэкс, паштовы адрас)
____
(месца працы альбо вучобы)

тэл.______________ дата народзінаў______________

ЗАЯВА

Прашу прыняць мяне ў шэрагі сяброў Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны.

Са Статутам азнаёмлены і абавязуюся яго выконваць.

"___" ______________ ______________
(дата запаўнення) (подпіс)

Беларусь у памятных датах Год 2004

Пабачыў свет перакідны каляндар (аўтар-складальнік Ганна Запартыка) на 2004 год, які мае назоў "Асветнікі Беларусі". Гэты каляндар беларускі не толькі па сваёй назве, але і па мове выдання, яго змесце. Кожны месяц года пачынаецца выявай той ці іншай гістарычнай постаці, якая нібы асвячае пэўны перыяд часу. Напрыклад, студзень – князёўна Рагнеда, люты –князь Полацкі Усяслаў Чарадзей, травень – палітычны, грамадскі і культурны дзеяч ВКЛ Леў Сапега, кастрычнік – інжынер і тэарэтык артылерыі Казімір Семяновіч, снежань – лекарка і асветніца Саламея Русецкая.

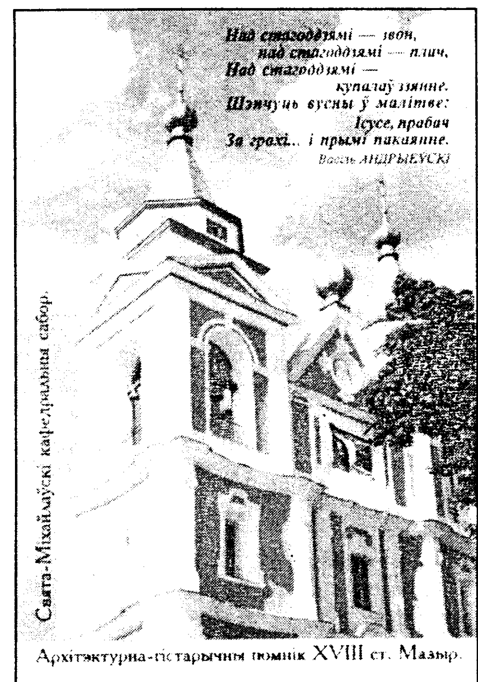
У календары пазначаны юбілейныя даты дзеячаў гісторыі, навукі і культуры, герояў Вілікай айчыннай вайны, юбілеі навучальных і навуковых устаноў, прадпрыемстваў, гарадоў. Так 29 студзеня споўніцца 120 гадоў з дня нараджэння беларускага палітыка і грамадскага дзеяча, гісторыка, публіцыста, літаратурнага крытыка Антона Луцкевіча, 4 лютага – 75 гадоў беларускаму мастаку Лявону Баразне, 5 траўня – 185 гадоў Станіславу Манюшку, 19 чэрвеня – 80 гадоў з дня нараджэння народнага пісьменніка Васіля Быкава, 16 жніўня – 130 гадоў выдаўцу і грамадскаму дзеячу Аляксандру Уласаву, 4 верасня – 145 гадоў дзеячу беларускай культуры, выдаўцу, фалькларысту, мовазнаўцу Браніславу Эпімах-Шыпілу.

У 2004 годзе адзначаць свой юбілей Саюз пісьменнікаў, газета "Раніца", часопіс "Бярозка", Гарадзенскі універсітэт імя Янкі Купалы, Нацыянальны мастацкі музей, гомельская кандытарская фабрыка "Спартак". Сярод памятных датаў юбілей такой значнай падзеі ў гісторыі нашай краіны, як 490-я ўгодкі Аршанскай бітвы паміж войскамі ВКЛ і Маскоўскай дзяржавай, адной з буйнейшых бітваў у Еўропе ў пачатку 16 ст, перамогу ў якой атрымала беларускае войска (8.09). Думаецца, што настаў час, калі гэтую дату варта адзначаць на дзяржаўным узроўні, гэтак сама як Дзень незалежнасці або Дзень беларускага пісьменства. Хочацца нагадаць яшчэ дзве даты: 475 гадоў з дня ўвядзення першага Статута вялікага княства Літоўскага (1529), (29.09.); 505 гадоў, як Менск атрымаў магдэбургскае права (31 траўня).

Акрамя гэтага ў календары пазначаны прафесійныя святы, напрыклад, Дзень настаўніка, Дзень работнікаў лесу, Дзень шахцёра, Дзень пажарнай службы і інш.

Перакідны каляндар "Асветнікі Беларусі" – добры арыентыр для ўсіх, каму дарагая Бацькаўшчына, каму дарагая памяць пра верных дачок і сыноў нашай краіны, яе гісторыю і культуру, дзень сённяшні і далёкае мінулае.

Ірына Ляксеева.

У Мазыры выдадзены беларускамоўны кішэнны каляндарык на 2004 год з выявай Мазырскага Свята-Міхайлаўскага кафедральнага сабора.

У выдавецтве "Беларусь" накладам 10 000 асобнікаў выйшаў 14-ты выпуск адрыўнога календара "Родны край", рэдактар-укладальнік Валянціна Кудзіна. У гэтым календары выдзелены некалькі іншыя даты. Не згадана БНР за 25-е сакавіка, але ёсць за 24-е 210-я ўгодкі паўстання Тадэвуша Касцюшкі, не ўспомнілі пра аршанскую бітву 8-га верасня, але не забылі пра 290-я ўгодкі Міхал: Карыцкага 7-га версня і г.д. Аднак набыць гэты каляндар не проста. У вялікіх гарадах яго ці пакуль, ці ўжо няма. А вось у раённых цэнтрах, такіх, як Карэлічы ці Іўе, знайсці яшчэ можна.

Адраджаецца Любчанскі замак

29 лістапада Любчу наведала дэлегацыя з прадстаўнікоў аргкамітэту грамадскай арганізацыі "Замчышча", якая ствараецца ў Лідзе для садзейнічання рэстаўрацыі Лідскага замка, начале з дэпутатам Лідскага гарсавету, прадпрымальнікам і краязнаўцам Аляксандрам Пятаевым. Лідзяне прыехалі пазнаёміцца з досведам любчан па заснаванні і рэгістрацыі дабрачыннага фонду па рэстаўрацыі Любчанскага замка, з узаемаадносінамі паміж фондам, уладамі і насельніцтвам. Не сакрэт, што апошнім часам назіраецца актывізацыя лідскай грамадскасці за завяршэнне рэстаўрацыі замка ў Лідзе, якая доўжыцца ўжо 25 гадоў.

Каля Любчанскай вежы гутараць дэпутат Лідскага гарсавету Аляксандр Пятаеў і Іван Пячынскі

У гэты ж дзень Любчу наведалі і менчукі: пісьменнік Здзіслаў Сіцька ды супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі Алесь Жлутка.

Так выглядае Нёман з Любчанскага замчышча

Гістарычная даведка.

Любчанскі замак існаваў у 16-18 ст. у м. Любча Навагрудскага раёна. Пабудаваны на высокім левым беразе Нёмана, простакутны ў плане (64х87 м.) быў умацаваны валунамі, з захаду поўдню і усходу – ровам. (шырыня каля 3 метраў, глыбіня 7-10 м.)

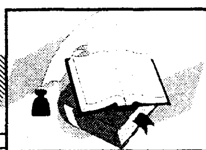
На паўднёва-заходніх і паўднёва ўсходніх вуглах замчышча захаваліся дзве мураваныя вежы. Паўднёва- заходняя вежа-брама (10,15х9,8 м. мае выгляд куба, які на вышыні каля 8 м. пераходзіць ў 8-мі гранную прызму. Падмурак складзены з вялікіх камянёў на вапне, вышыня 3,85 м. Вежа мела 4 ярусы бою: на 1-м 8 ружэйных, на 2-м і 3-м адпаведна 12 і 8 гарматных байніц. На 4-м ярусе ў кожнай з 8 сцен было па 2 байніцы для ружэйнага агню. Аб'ёмнапрасторавай кампазіцыяй гэтая вежа вельмі падобная да вежаў Мірскага замка і некат. абарончых вежаў Віцебскага верхняга замка. Па мяшанай гатычна-рэнесансавай муроўцы паўд.-зах. вежу можна датаваць 20-й пал. 16 ст. Пра гэта сведчыць і знойдзены флюгер-ветранік з гербам Радзівілаў і лічбамі "1581". Напачатку вежа была, відаць, адзінай муравана у драўляным замку, пра што ўскосна сведчаць прасла, што прымыкае да яе мураванай сцяны. і 2-я вуглавая паўд.–ўсх. вежа, якая адрозніваецца формай, памерамі (8,3х8,3м) і рэнесансавай муроўкай (чаргаванне суцэльных радоў рубаў і старчакоў). Яе пабудавалі, верагодна, у пач. 17 ст., бо на гербе, які Любча атрымала ў 1644, намаляваны 2 вежы. Яна таксама стаіць на падмурку выш. каля 4 м. У вежы былі 3 ярусы бою: на 1-м 4 ружэйныя, на 2-м 4 гарматныя, на 3-м 12 ружэйных байніц. Прасла замкавай сцяны паміж вежамі таксама рэнесансавай муроўкі мела таўшч. 1,3м. На паўн. баку замчышча, па-над Нёманам, паміж 2 невял. вежамі размяшчаўся палац. Паводле інвентара Л. з. за 1661, вежы мелі бляшаныя дахі з купаламі, на якіх знаходзіліся флюгеры з гербам Радзівілаў. Паўд.-зах. ўязная вежа зачынялася дубовай брамай, перад ёю цераз роў быў перакінуты пад'ёмны мост. Пад вежай размяшчаліся скарбец і вязніца. На сцяне, звернутай у бок замкавага падворка, знаходзіўся гадзіннік. Справа ад уваходу была кардэгардыя, ва ўсх. частцы замкавай сцяны – фортка, якая выводзіла на 2-і мост. У 1655 Л.з. быў узяты казакамі І. Залатарэнкі. У 18 ст. замак страціў сваё абарончае значэнне. Паводле апісання Л.з. за 1813, тут былі толькі 2 вежы, 2 масты злучалі замак з мястэчкам і фальваркам.

У Любчанскім замку сустрэліся пісьменнік Здзіслаў Сіцька (1-шы злева) і супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі Алесь Жлутка (3-ці злева)

Цёпла ля каміна 17-га стагоддзя

83-я угодкі Слуцкага збройнага чыну

І памяць, і абыякавасць

З нагоды 83-й гадавіны пачатку Слуцкага збройнага чыну 29 лістапада у горад, пасля наведвання мясцінаў, дзе паўстанцы вялі баі з бальшавіцкім войскам-Грозава, Семежава, Вызна – дэлегацыя ад Кансерватыўна-Хрысціянскай партыі (БНФ), у якой было каля пяцідзесяці чалавек, прыбыла ў Слуцк. З бел-чырвона-белымі сцягамі, выявай "Пагоні" ў пачатку калоны, з транспарантамі "Жыве незалежная Беларусь", "Слава слуцкім паўстанцам", прайшлі ад кінатэатра "Беларусь" да будынка краязнаўчага музея, які ў тыя далёкія гады належаў Э. Вайнеловічу, фундатару Чырвонага касцёлу ў Менску. Тут адбыўся мітынг, які адкрыў прэс-сакратар партыі БНФ В. Буйвал. З эмацыянальна-яркай, даходлівай прамовай выступаў функцыянер партыі Ю. Беленькі. Закончыўся мітынг, што доўжыўся каля гадзіны, спяваннем нацыянальнага гімну на словы Наталлі Арсенневай "Магутны Божа".

На жаль, з гараджанаў на мітынг прыйшло ўсяго шэсць мужчын – пенсіянераў ды чалавек пяць людзей сярэдняга ўзросту, не лічачы васьмі міліцыянтаў, якія выконвалі свой службовы абавязак па ахове парадку. Не бачна было журналістаў з трох мясцовых рэгіянальных газет, моладзі, хоць мітынг ладзіўся ўзбоч галоўнай вуліцы горада імя Леніна, у самым цэнтры яго. Гэта інакш, як паразай мясцовай апазіцыі не назавеш. Пасля смерці кіраўніка суполькі АГП А. Катлярова яна фактычна засталася без стырна і ветразяў.

А мясцовая інтэлігенцыя ў каторы раз прадэманстравала сваю абыякавасць да слаўнага мінулага свайго краю, тых людзей, што пайшлі на смерць, каб жыла Бацькаўшчына.

Міколо Кутнявецкі.

Угодкі Слуцкага паўстання ў ТБК

У Таварыстве Беларускай Культуры ў Вільні адзначылі ўгодкі Слуцкага паўстання. Пра падзеі тых часоў распавёў А. Старавойтаў, у яго выкананні прагучалі і патрыятычныя песні. Другая частка мерапрыемства была прысвечана ўгодкам В. Ластоўскага і Язэпа Лёсіка, з дакладам аб гэтых дзеячах выступіў доктар Сяргей Карабач. Яго паведамленні заслугоўвалі асаблівай павагі. Напрыканцы П. Саўчанка расказаў аб кнізе Шкялёнка і Хв. Нюнька аб наведванні Свіслачы, група інтузіястаў ТБК па запрашэнні Ул. Хільмановіча з Горадні пабывала ў мясцінах звязаных з жыццём і дзейнасцю К. Калікноўскага. Аб гэтым гаварылася з такім гонарам і павагай. А залу ўпрыгожваў плакат "Яны ішлі паміраць каб жыла наша Бацькаўшчына", бел-чырвона-белы сцяг і Пагоня.

Леакадзія Мілаш, г. Вільня.

У НАСТУПНЫМ ГОДЗЕ ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАЙ ПІСЬМЕННАСЦІ БУДЗЕ АДЗНАЧАЦЦА Ў СТАРАЖЫТНЫМ ТУРАВЕ

5 верасня 2004 года ў старажытным Тураве (Гомельская вобласць) будзе адзначацца чарговы Дзень беларускай пісьменнасці. Аб гэтым 4 снежня паведаміў міністр інфармацыі Уладзімір Русакевіч на цырымоніі ўручэння ўзнагарод за падрыхтоўку і правядзенне X Дня беларускай пісьменнасці, што прайшоў у Полацку 7 верасня. Цырымонія адбылася ў Менску, у грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы.

Паводле слоў міністра, рашэнне аб стварэнні нацыянальнага аргкамітэта па правядзенні чарговага святкавання будзе прынята на наступным тыдні.

Як зазначыў У. Русакевіч, Дзень беларускай пісьменнасці адзначаецца з моманту стварэння маладой сувярэннай Беларусі і з'яўляецца адным з самых папулярных і любімых святаў краіны. "Ён сведчыць аб пераемнасці традыцый, дэманструе дасягненні нацыянальнай культуры і, у прыватнасці, пісьменнасці", — зазначыў У.Русакевіч.

Міністр выказаў прызнанне паліграфістам і артыстам, чыноўнікам і рабочым за падрыхтоўку свята і ўручыў падзякі кіраўніка дзяржавы, ганаровыя граматы ўраду і Міністэрства інфармацыі.

Сярод узнагароджаных — старшыня Полацкага гарвыканкаму Уладзімір Тачыла, намеснік міністра інфармацыі Лілея Ананіч, галоўны рэжысёр свята Вячаслаў Панін, намеснік дырэктара радыёстанцыі "Беларусь" Навум Гальпяровіч, кіраўнік рэспубліканскай навукова-творчай экспедыцыі "Дарога да Святыняў" з дабрадатным агнём ад Труны Гасподняй Ніна Загорская і выканаўца абавязкаў дырэктара Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр Лукашанец.

У інтэрвію БелаПАН У. Тачыла паведаміў, што ў верасні наступнага года ў Полацку пройдзе II рэспубліканскі экалагічны фестываль. "У яго праграме — адкрыццё адзінаццатага па ліку гарадскога музея — экалагічнага, аналагаў якому няма ў Беларусі і Расіі", —сказаў У.Тачыла.

Разам з тым, паводле яго слоў, у траўні ў Полацку будзе адзначацца Дзень горада, а 14 кастрычніка — адкрыццё Свята-Пакроўскага храма.

Акрамя таго, як зазначыў У. Тачыла, распрацавана праграма развіцця горада да 2015 года, якая ўключае мноства мерапрыемстваў па пашырэнні дзейнасці Полацкага нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка. "Рэалізацыя гэтай праграмы павінна павялічыць колькасць турыстаў, якія штогод наведваюць горад, з 300 да 1.300 тысяч чалавек.

- Мяркуецца, што 16 снежня ў Полацк прыедуць парламентары, каб разгледзець гэтую праграму і рэкамендаваць яе ўраду для зацвярджэння, — сказаў У. Тачыла.

Марат ГАРАВЫ, БелаПАН.

НА ПРЫСВАЕННЕ СТАТУСУ ПОМНІКА ПРЫРОДЫ ПРЭТЭНДУЕ 500-ГАДОВЫ ДУБ З АСТРАВЕЦКАГА РАЁНА ГАРАДЗЕНСКАЙ ВОБЛАСЦІ

Горадня, 3 снежня. Кіраўніцтва Гарадзенскага вытворчага лесагаспадарчага аб'яднання выступіла з прапановай аб'явіць помнікам прыроды 500-гадовы дуб-велікан, які расце ў лясным масіве недалёка ад вёскі Спонды Астравецкага раёна. Намеснік генеральнага дырэктара аб'яданння Пётр Чачотка сказаў БелаПАН, што ўжо рыхтуюцца неабходныя для гэтага дакументы, якія будуць адпраўлены ў Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

Пры гэтым П. Чачотка зазначыў, што астравецкі дуб можа стаць годнай заменай засохламу сёлета 700-гадоваму дрэву-патрыярху са Свіслацкага раёна, пра лёс якога БелаПАН расказваў у пачатку лістапада. Яго малодшы брат па параметрах і прыгажосці ні ў чым не саступае старэйшаму. Стаіць ён ля лесу, на прасторнай паляне, выклікаючы непадробнае захапленне ў мясцовых жыхароў і прыезджых. Плошча сячэння яго ствала — 6,6 метра, шасцёра дарослых мужчын ледзь абхопліваюць яго. Вышыня кроны — каля 30 метраў.

Намеснік генеральнга дырэктара аб'яднання расказаў, што дубовыя гаі на Гарадзеншчыне не рэдкасць, хаця вырасціць іх вельмі нялёгка. Адзін з самых буйных — у тым жа Спондаўскім лясніцтве, дзе "прапісаны" і новы прэтэндэнт у дубы-помнікі. Праўда, доўгажыхароў, падобных да свіслацкага або астравецкага, можна пералічыць па пальцах адной рукі. Аднак нямала дрэў, узрост якіх дасягае 300–400 гадоў.

П. Чачотка прывёў у прыклад суседнюю Польшчу, дзе дрэвы-доўгажыхары даўно ўзятыя пад ахову дзяржавы. Яны ўпісаны ў турыстычныя маршруты, да іх прыходзяць людзі, таму што месцы, дзе растуць старажылы лесу, на думку вучоных, валодаюць асаблівай, гаючай энергетыкай.

Віктар МАКАРЭВІЧ, БелаПАН.

Адказы на крыжаванку са ст. 8.

Па гарызанталях: 1.Галю. 3.Выбух. 5.Ахоп. 7.Падразьдзел. 10.Мур. 11.Ява. 12.Шклярус. 14.Магут. 15. Троха. 17. Кат. 19. Жанкі. 20.Адлёт. 21.Тук. 23.Ганка. 24. Цьвік. 25. Радчэць. 28.Гак. 29.Цот. 31.Адметнасьць. 34. Кіях. 35. Ірцяр. 36. Дзік.

Па вертыкалях: 1.Глум. 2.Юха. 3. Вырак. 4.Хаджу. 5.Але. 6. Пуга. 7.Прыгажунька. 8.Зьява. 9.Лямантаваць. 12.Штандар. 13.Сталець. 14.Мурог. 16. Аніяк. 17. Кіт. 18.Так. 22.Усчын. 26.Амеці. 27.Цэсар. 28.Гляк. 30. Тынк. 32.Дах. 33.Цуд.

Калі за адраджэнне мовы, чытай, спадарства, "Наша слова"!

Шаноўнае спадарства, сябры ТБМ! Заканчваецца падпіска на газету ТБМ "Наша слова" на першае паўгоддзе 2004 года. Толькі ў нас вы знойдзеце ўсю інфармацыю па праблемах нашай мовы, нашай нацыі і нашых нацыянальных здабытках ды перспектывах. Толькі ў нас уся інфармацыя пра дзейнасць ТБМ. Толькі на нашых старонках можа выказацца кожны сябар ТБМ. Будзьце з намі!

Ф. СП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету/часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА
(назва выдання)

На 2003 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X									

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ | месца | літар

на газету/часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА
(назва выдання)

Кошт	падпіскі	3750 руб.	Колькасць камплектаў	1
	пераадрасоўкі	руб		

На 2003 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X									

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

С. Квецень

ШЛЯХ: ТВАРЫ. ДУМКІ. ГАЛАСЫ.

(Рыфмаваная гісторыя ў адценнях беларускага духу)

(Працяг. Пачатак у папяр. нум.)

4. ЕФРАСІННЯ
(паэма)

Камяні

А за спіною – зірні-
І для наступнікаў далі.
Вечныя там камяні
Час між пяскоў пакідае.

Як верставыя слупы,
Злучаны людзі Дарогай.
З ёй не рассыплемся ў пыл,
Не занядужым убога.

Вечная, толькі адна
Ззаду ў нас абарона.
Першапраходцаў яна
Ведала добра імёны.

Каб не адбыцца бядзе,
Песціла нашы крыніцы.
Для невідушчых людзей
Тут няма справы – забыцца.

Але гучнелі сляды.
Пераклікаліся хвалі.
Лепшыя пёры тады
Ніву бацькоў апявалі.

Дужалі іх галасы,
За учарашніх – маленні.
Нестар тутэйшы прасіў
Шчырага дабраслаўлення.

Тут вось натхнёна карпеў
Пальцаў над аркушам одум.
Гэта ён, Полацк, табе
З Леты збіраў год за годам.

Храма пачулі званы.
Як узышла на дасвецці
Лепшая песня зямлі
Аб прыгажуні-Рагнедзе.

І за радком быў радок –
Першыя крокі са змроку.
Першая вестка здалёк,
Гук дарагі аб вытоку.

Гордае слова – запеў.
Хто яго пэўна разважа?
Дзе загубілі цябе,
О, запаветнае наша?

Ды не суцішыў ніхто
Мроі з памежжасці ўпартай.
Дзева Святая, нашто
Гэтак далёка да заўтра?

Дзе ён, нязведаны шлях?
О, гэты прывід зняверцы –
Лом у нашчадка ў руках
На камяні замахнецца.

Дурніца

Не чувалі, пэўна, кліч святла,
Не ўспрымала побач хваля зла.
Людзі забываліся пра Бога –
Княскай варажнечы кроў цякла.

І тады, у даўнія вякі
Шкодзілі вар'яты-дзівакі.
Гэтыя не бачылі дурніцы
І яе працягнутай рукі.

Сходзілася ў звадках
 столькі моў...
Ды чакала добрых вестак зноў.
Вельмі шчыра
 кожны раз прымала
Галасы настойлівых званоў.

І праз вёрсты рушылі сляды...
Так пісала: "Мілыя браты!..."
Дзесьці перачытвалі падоўгу
Тыя ўсхваляваныя лісты.

З гневам пагаджаліся: з пяра
Не жадае свет сабе дабра.
І здалёк бунтоўніцу натхнялі:
"Памажы Гасподзь табе, сястра."

Колькіх жа, працягваючы рух,
Абагрэў прамень, пакуль патух.
Запаветным іменем, як сцягам,
Палачанаў узнімала дух.

Вызваляла з нораваў гразі.
І сціхалі сквапныя князі.
Голасам яе самаадданым
Крывія гучала на Русі.

Раніў лёсы часу востры жвір.
За парадай, каб суцішыць вір,
Полацкі ўладар і людзі веча
Крочылі пад слынны манастыр.

Палястына

У такой стамілася сяўбе...
Калі зрок прыкметна паслабеў,
Прах Гасподні ўвечары паклікаў
Праведніцу проста да сябе,

Каб знайшла прытулак і спакой...
І аднойчы рушыла вясной.
У бясконцай мотальнай дарозе
Шлях былы прыгадвала свой.

Ён кранаўся яснага чала...
Не страшыла блізкая імгла.
Ад тугі лячылася надзеяй,
Што нядрэнна, пэўна, пражыла.

Не ў недарэчным забыцці.
Бо з Хрыстом звяралася ў жыцці.
Колькім паказала, як, нарэшце,
Да яго, адзінага, дайсці.

І вядома ж, без гадоў брыды
Засталіся за спіной куты.
Азаралі твары сярод цемры
Кніг яе гарачыя лісты.

За несправядлівасці чуму
На сябе ўзяла яна віну.
Безліч жабракоў,
 калек паўсюдна
На яе маліліся адну.

Адляцеў кавалачак святла
Ад яе апошняга жытла.
Так яшчэ адна душа святая
Ў неба Палястыны адышла.

А на Русь, як злосная пурга,
Рушыла жалобная туга.
Горка слёзы ліў далёкі Полацк –
Ён яе і мёртвую чакаў.

Ды яшчэ за тую вунь скалу
Плыць і плыць
 стагоддзі караблю.
Вельмі цяжка
 Бацькаўшчыны дзецi
На сваю вярталіся зямлю.

Але скуль мінулага званы
Ў холад апранаюцца нямы?
Ні хвіліны не дае спакою
Векапомны позірк са сцяны.

Ён заўсёды, як апошні раз,
Гэтак запынішыся на час,
У душу глядзіць адтуль, здалёку,
І маўчыць, і моліцца за нас...

5. ЗАЛАТАВУСТ
(Кірыла Тураўскі)

Як святлелі, яснелі
Абшары кругом
Над ранняй расой...
А была яна, пэўна.
Знарок для яго,
Слова Боскага соль,
Быццам ладзіла
Цёплы бясконцы май,
Супакойвала шум.
Узнімала высока
Ў блакітны край
Лёгкай птушкай душу.
Утаймоўвала
Светлай надзеяй Хрыста
Хвалі смут.
Набліжала да чыстых
Вышынь хараства
Яснай мараю люд.
Як прыгожая песня,
Лілося яно,
Слова зорак і гор.
З ім навечна, здавалася,
Быў заадно
І тутэйшы прастор.
Узыходзіў, лунаў
Дух яго камяніц
Над паганым былым.
Цэлы свет каля светлых
Вытокаў крыніц
Станавіўся другім.
Азарала,
Нібыта праменнем, чало.
Толькі Словам і жыў.
Бо ўсё яно
Крэўным ягоным было.
Да апошняй мяжы.
Юнаком ужо марыў
Аб вечнай сяўбе
Між сутычак і звад –
Боскай праўды прыцягваў,
Зваў да сябе
Мудры велічны лад.
Пранізаў нават
Гук аб бяссмерці
Да самых касцей.
Быў Хрыстос для яго
Прыгажэйшай на свеце
Паэмай людзей.
І як вечны прагнуў
Працяг
Вось такіх галасоў.
Жыў паэт у ім,
Захоплены небам мастак
З самых ранніх часоў.
Бунтавалі,
З халодным спрачаліся змрокам
Іскры вачніц,
Ён не здолеў быць адзінокім,
Пустэльнікам быць.
Не над свечкай
Самотную поўнач
Малітваў-надзей,
А жадаў бачыць побач
Гарачыя твары хутчэй.
Каб з пакутнымі і змарнелымі
Зліцца ў агонь.
Каб іх вочы
Насупраць знямелыя
Паглынулі яго.
Так усё і збылося
Па мроі-абраду:
Загадваў лёс.
Запалілі павестра
Моц і ўлада
Гукаў нябёс.
Паланяў назаўжды зноў і зноў
Усіх чулых, жывых.
Добра ведаў
Запал вешчуноў-
Красамоўцаў лясных.
Не бываў перад горам
Нікому чужы.
Любы бацька сям'і,
Ён прытулак даваў
Кожнай гнанай душы
На згаленай зямлі.
Голас гневу няўтольнага,
Смелы заступнік рабоў,
Бараніў
Свой народ паднявольны
Ад ворагаў-валадароў.
Ён ад шэрых
Братоў-небарак
Адганяў крумкачоў.
І расчулена
Слёзы цяклі па шчаках
Слухачоў.

* * *

Божай сіле не знаходзіў роўнай
Непатольны, нецярплівы зрок.
Вечны Храм
 у думцы сваёй зорнай
Адшукаў настойлівы прарок.

Расказаць – ужо было замахам.
А ўзор для вуснаў, хіба, меў
Толькі ў раслін п'янлівым паху
Ды ў сакавітых фарбах дрэў.

І перад дарогай незнаёмай,
Поўны ўспамінамі з былой,
Спадзяваўся на блакіт азёрны,
На сасновы шолах над імгой.

Ён спяваў усім – з такім запалам
Пачынаюць першую раллю.
Веснавое сонца ажыўляла,
Абуджала сонную зямлю.

Наступаў заранак вызвалення,
Сокаў маладых імклівы бег.
Парасткі ўзыходзілі з насення,
Верыў, быццам новы чалавек.

І душа свабодная раздольна
Паглынала росаў чысціню.
Перад ёй рассоўваліся вольна
Сцэнкі храма ўдалечыню.

І прыносіў голас неспакойны
Шляху жыццярадасны пачын.
А малітвы, сценкі ды іконы
Тут былі наогул ні пры чым.

Ратавала ад спакусы цела,
У чэрца з неба цэліўшы, страла.
Ды паганец зноў закаранелы
І ў святочным слове паўставаў.

Ланцугі нанізваў самацветаў,
Гукамі яскравымі блішчэў.
Гаварыў – заслухваліся следам.
І яшчэ хацелася, яшчэ...

Слухалі стагоддзі, брат ад брата.
Ведалі паны і басата.
Думаў і пра будучых упарта,
Калі словы
 з прыпавесцямі складаў.

Да яго зямля была сляпая.
Сонца апярэджваў прарок,
Нашага пісьменністага краю
Першае славутае пяро.

Праз вякі ўзварушыцца
 Сматрыцкі,
Сімяон паўстане. Усё адно –
Пачынала ў Тураве калісьці
Пеніцца хмяльное іх віно.

Ёсць свае адмеціны для часу,
Скрыжаванні-курганы дарог.
Векапомным Словам пачынаўся,
Узыходзіў на Радзіме Бог.

6. СВЕЧКА ЗЯМЛІ

І самі ногі прывялі –
Належна скончылася вуліца.
Нібыта свечка ад зямлі
У бок блакіту працягнулася.

Як напамінак аб Айцы,
Уся упарта-серабрыстая,
Свяціла і напрыканцы
Жыцця адной надзеяй чыстаю.

Нідзе, ніколі дзівакі
Не будуць беспрасветна бедныя–
Зацвердзіла ўжо навякі,
Пакуль шукала запаветнае.

Інача́й – што ён, Божы дар?
На скрозь жа – тлен,
 гібенне шэрае.
У ясны векапомны твар,
У вочы мудрыя паверыла.

І запаліла не агнём –
Адной хваробай
 той спрадвечнаю.
Так пасвяціць хацела – "Ён!" –
Хаця б на аднаго сустрэчнага.

Не ўсемагутны чорта лес –
Былі і ёсць Зямлі найлепшыя.
Ды толькі мары-мроі спрэс
Адны прыгожыя і цешылі.

Яны, як дужыя князі,
Патрабавалі сабе вернасці.
І зноў блукальнікаў з гразі
Падняць ёй і злучыць хацелася.

Каб тыя, што ўразнабой
Ішлі асобнымі сцяжынамі,
У кожнай клетачцы сваёй
Адчулі кроў адну-адзіную.

І каб адно, як бусляня,
Ўзляцела сэрца ўвысь лагоднае.
І пралілася цеплыня,
Да болю светлая і родная.

(Працяг у наступным нумары.)

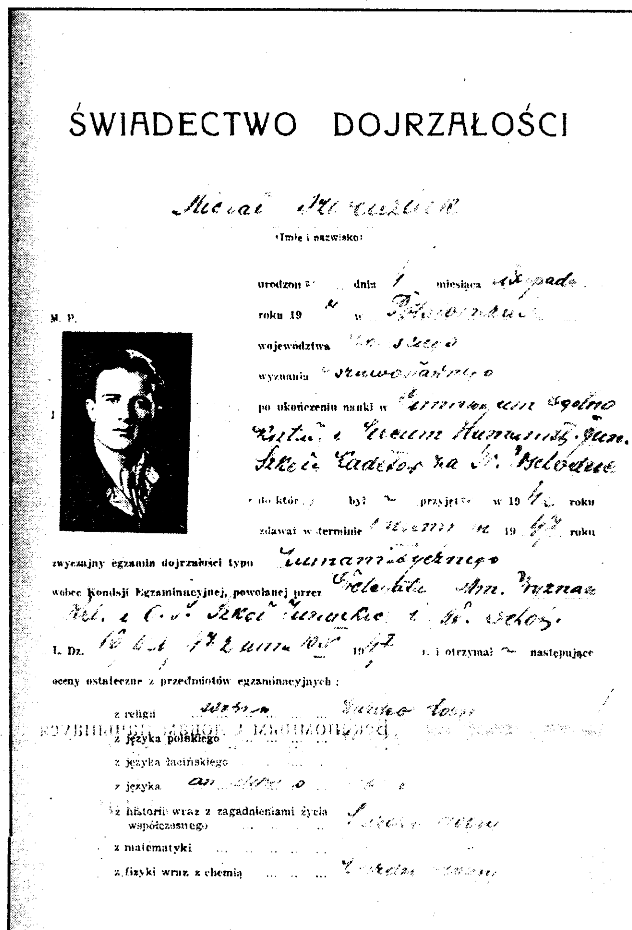
УСПАМІНЫ МІХАІЛА ШВЭДЗЮКА

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Падчас свайго пяцігадовага існавання ў Палястыне кадэцкая школа размяшчалася коратка ў Башыце. З Башыта яе перавялі да лагера пад назовам Касціна. А з Касціны перавялі (верасень 1943 г.) да лагера Барбара, блізка Газы. Тут восенню 1942 года мяне і прынялі да першага класа гімназіі гуманістычнага тыпу. Варта тут зазначыць, што на польскіх гімнастычных атэстатах няма рубрыкі на нацыянальнасць. А на маім атэстаце з першага гімназіяльнага класа дапісалі: "nar. bialoruska", г. зн. "нацыянальнасць беларуская". Штосьць падобнае дапісалі і для майго сябры Расціслава Глуўкі (украінец). Палякам гэтага не дапісвалі.

Дык чаму гэта рабілі для мяне і майго сябра? Інакш, як дыскрымінацыяй гэтага не назавеш.

У 1945 годзе я паступіў да гуманістычнага ліцэя ў той-жа кадэцкай школе. Пасля двухгадовай навукі паспяхова закончыў ліцэй у 1947 годзе. Па-польску "duza matura" ("вялікая матура"), г. зн., атэстата сталасці. Атрымаўшы атэстат я меў права паступаць у ВНУ.

ŚWIADECTWO DOJRZAŁOŚCI

(Imię i nazwisko)

urodzon... dnia ... miesiąca ... roku 19... w ...

M. P.

województwa ...

wyznania ...

po ukończeniu nauki w ...

do któr... był... przyjęt... w 19... roku

zdawał w terminie ... 19... roku

zwyczajny egzamin dojrzałości typu ...

wobec Komisji Egzaminacyjnej, powołanej przez ...

L. Dz. ... 19... r. i otrzymał... następujące

oceny ostateczne z przedmiotów egzaminacyjnych:

z religii ...

z języka polskiego ...

z języka łacińskiego ...

z języka ...

z historii wraz z zagadnieniami życia współczesnego ...

z matematyki ...

z fizyki wraz z chemią ...

Poza tym uzyskał... na egzaminie dojrzałości, względnie jako ostatnie oceny roczne w klasach I-II (lub odpowiednie oceny na egzaminie wstępnym do wymienionego liceum) z przedmiotów następujących:

z biologii ...

z propedeutyki filozofii ...

z ...

z ...

z ...

z ...

Komisja Egzaminacyjna uznała ...

za dojrzał... do studiów wyższych i wydaje ... niniejsze świadectwo.

... dnia ... 19... roku

Wizytator mjr.

M. p.

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI EGZAMINACYJNEJ

CZŁONKOWIE KOMISJI EGZAMINACYJNEJ

Атэстат сталасці Міхаіла Швэдзюка

ЭКСКУРСІІ

Палястына, Егіпет, Лебанон (Ліван) ёсць вельмі цікавымі гістарычнымі месцамі якія сцягваюць тысячы турыстаў і паломнікаў. Так як мы жылі ў Палястыне пяць гадоў, мы тако ж адведалі многа месцаў у Палястыне, звязаных з хрысціянствам, мусульманствам і юдаізмам. А там, запраўды, ёсць што аглядаць, што адведываць.

Міхаіл Швэдзюк. Палястына. Лета 1945 г.

Школа часта арганізоўвала розныя падарожжы да святых месцаў. Гідамі былі пераважна выкладчыкі з гімназіі і ліцэя, але часта даводзілася браць і мясцовых гідаў, якія былі больш абазнаныя з гісторыяй месцаў, якія мы аглядалі і адведвалі.

Коратка ўспомню тут важнейшыя месцы, да якіх мы ездзілі і якія аглядалі, як поломнікі і турысты: у Ерусаліме труну Гасподнюю, Галгофу, Вячэрнік, Крыжовую Дарогу (Via Dolorosa), сцяну плакання (там была калісь сінагога, і каля яе сцяны гэбраі моляцца і плачуць), Гефсіманію, Аліўную Гару і д. п.

Ездзілі тако ж да Віфліема, Гэброну, Назарэту, Яфы, Гаіфы, Тэль-Авіва, Капернаума над Табэр'ядскім возерам, да ракі Іярдан, Ерыхон. Ездзілі тако ж да Мёртвага Возера, дзе вада так насычана соллю, што па вадзе можна хадзіць. Былі мы яшчэ і ў іншых месцах звязаных з хрысціянствам.

Па прыездзе да Палястыны ў 1942 годзе ў лагеры Башыт аказалася

Міхаіл Швэдзюк у кадэцкай школе. Палястына. Травень 1946 г.

многа беларускіх хлопцаў праваслаўнай веры. Пачаў прыязджаць да нас праваслаўны святар (капелан) Іван Савіч, які быў у польскім войску. Сам айцец Іван быў беларусам, родам з Лунінеччыны на Палессі і да Палястыны прыехаў цераз Балканы.

Айцец Іван зарганізаваў экскурсію – паломніцтва для праваслаўных хлопцаў да Ерусаліма. А нас тады было многа. Тады хлопцы прызнаваліся да беларускасці ці украінскасці і да праваслаўнай веры.

Па дарозе да Ерусаліма аўтобусам мы ўсе гутарылі на розныя тэмы. Я пачуў нараканні, што польскія хлопцы-юнакі аднасяцца непрыхільна, з насмешкай да праваслаўных. Я слухаў, але голасу не забіраў. Аднак, наслухаўшыся нараканні нашых хлопцаў я зрабіў свой вывад і сваю асабістую пастанову. А іхнія скаргі–нараканні не былі для мяне неспадзяванкай, памятаючы эпізод на савецкім караблі "Масква", аб чым я ўжо пісаў.

Айцец Іван быў нашым гідам і вадзіў нас па найсвяцейшых месцах ў Ерусаліме. Расказваў, тлумачыў нам, з чым гэтыя месцы былі павязаны ў жыцці Госпада нашага Ісуса Хрыста.

Айцец Іван завёў нас тако ж да рускага праваслаўнага сабора ў цэнтры Ерусаліма. Адведалі мы тако ж вельмі прыгожую рускую праваслаўную царкву памяці святой Марыі Магдалены ў Гефсіманіі. Царква ляжыць у маляўнічым месцы, на гары, адкуль відна цудоўная панарама старога горада Ерусаліма з яго абаронным мурамі, цэрквамі, касцёламі і мячэцямі.

У красавіку 1947 года мы паехалі на васьмідзённую экскурсію да Егіпта. Затрымаліся ў Каіры, дзе адведалі мячэць Магамеда Алі і Эль-Азгар, магілы Мамелюкаў, народны музей з старажытнымі экспанатамі. У Каіры спаткалі татарына з Польшчы, які быў там на студыях.

Свята Хрышчэння на рацэ Іярдан у Палястыне. 19.01.1945 год. Ваду асвячаюць айцец Усевалад Яськоў і архімандрыт Серафім.

Гефсіманія. Палястына. 07.01.1946 год. Каляды. У першым радзе з левага боку капітан П. Базылеўскі, а астатні айцец Іван Савіч. Паміж манахінямі Міхаіл Швэдзюк.

(Працяг у наст. нумары.)

СУКВЕЦЦЕ СВЯТ І АБРАДАЎ

10 ГОД ФЕСТЫВАЛЮ НАЦЫЯНАЛЬНЫ СВЯТ І АБРАДАЎ У ГАРОДНІ

Пачатак перадкаляднага шасцітыднёвага посту Піліпаўкі 29 лістапада ў нашай сталіцы нацыянальных культураў Горадні вось ужо дзесяць год (лічба шматзначная!!!) асвячаецца прыгожай, у гэтым годзе васьмігадзіннай, святочнай дзеяй – фестывалем свят і абрадаў беларусаў, палякаў, украінцаў, яўрэяў, татар і іншых народаў, якія самабытнасцю сваіх святочных традыцый ўпрыгожваюць сваё паўсядзённае жыццё. Дарэчы, як і нашы беларускія аб'яднанні, для якіх нядаўна ладзіла семінар Беларускае таварыства сувязяў з суайчыннікамі за мяжой "Радзіма". Для нашых родных ва ўсім свеце тое, што мы глядзелі ў Горадні, ёсць жывой вадой радзімы, глытком яе чыстага паветра, святочнай крыніцай маральнай чысціні і фізічнага здароўя. Аб гэтым аўтару казалі беларусы з-пад Смаленска, якія на другім фестывалі ў 1995 годзе паказалі валачобны абрад на Вялікдзень. Мару і веру, што на фестывалях наступнага дзесяцігоддзя будзе многа прадстаўнікоў замежных суполак. Бо для іх гарадзенская святочная дзея будзе школай, узорам нацыянальнага існавання, жыцця далёка ад радзімы.

Юбілейны фестываль, як і трэба было чакаць, быў прыгожым чынам арганізаваны – на ім было прадстаўлена 26 лепшых з лепшых інсцэніровак свят і абрадаў за ўсе дзесяць прайшоўшых год. Гэта была сапраўдная святочная феерыя, бо нават, для прыкладу, узоры ідэнтычных свят і абрадаў: "Ваджэнне куста" – 78 дзіцячага садка і школы для дзяцей са слабым зрокам, "Выгнанне русалкі" – СШ № 21 і аб'яднання палякаў "Лехіці"; "Багач" – школы-інтэрната для дзяцей са слабым зрокам і СШ № 2; "Купалле" – вядомага калектыву "Росніца" і гурта "Прадвесне"; "Каляд" – знанага "Нёмана", дзіцячай "Гараднічанкі" і СШ № 12 – у кожным выпадку былі непаўторнымі.

Поўнасцю прааналізаваць тое, што тварылася ў высокім сэнсе гэтага слова ў той дзень на сцэне у гарадскім доме культуры Горадні, немагчыма. Таму назавём у першую чаргу восем лепшых, якія вызначаны кампетэнтным журы, сцэнічных увасабленняў свят і абрадаў. Асноўнымі двума крытэрыямі пры гэтым апраўдана былі – аўтэнтычная наблiжанасць свята да народнага і мастацкі ўзровень спеваў, музыкі. Танцаў і карагодаў (апошніх двух на гэты раз было як ніколі багата, што вельмі радуе):

"Жаніцьба коміна" СШ №28 – кіраўнік Майя Марозік;

"Купальскі вяночак" Беларускага таварыства інвалідаў па зроку – кіраўнік Мікалай Ляўша;

"Хаўтуры" Ліцэя № 1 – кіраўнік Сяргей Фінскі;

"Рэкруцкі набор" музычнай навучальні – кіраўнік Мікалай Бянько;

"Ваджэнне куста" дз/с №78 – кіраўнік Таццяна Слезіна;

"Батлейка" СШ № 29 – кіраўнік Алёна Дзямешчык;

"Стрэчанне-Грамніцы" СШ " 35 – кіраўнік Тарэса Гудыма;

"Выгнанне русалкі" СШ № 21 – кіраўнік Кацярына Дзятлаўская.

З абрадаў нацыянальных суполак прыгожа выглядалі **"Баоскі цомбер"** СШ № 36 з польская мовай навучання, блізкі да беларускай "Цягаць калодку" на Масленку, **"Салахмонес-падарунак"** яўрэяў, **"Святочныя песні"** украінскага "Барвінка" і **"Восеньскія пасядзелкі"** татар.

Прыгожа аздаблялі святочныя дзеі музыка-канструктар музычных інструментаў Мар'ян Скраблевіч (яму даўно пара стварыць персанальную школу музычных інструментаў), непаўторныя выканаўцы аўтэнтычных народных песень Марыя Саковіч, Марыя Лацо, Сяргей Міхасёў. А вялі гэты святочны рэй, гарэзліва прадстаўлялі святы і абрады Наталля Конан і Сяржук Мельнічэнка.

Дзесяты фэст стаў святочнай магіяй маладосці і прыгажосці, ў першую чаргу мастацкіх фальклорных калектываў сярэдніх школ Горадні. З году ў год усё лепш і лепш яны пазнавалі святочныя рытуалы, беражна пераносілі іх на сцэну, вучыліся спяваць самабытныя абрадавыя песні, што найбольш складана, асабліва, калі гэта вузка рэгіянальная з'ява. Напрыклад, заходнегомельскі абрад "Жаніцьба коміна" фальклорын тэатр СШ № 21 рэканструяваў, беражна ўзнаваіў у самых дробных прыгожых рытуалах. Дарэчы, такая праца над святочнымі інсцэніроўкамі стала асновай таго, што большасць фальклорных, першапачаткова спеўных, інструментальных, харэаграфічных калектываў ператварыліся ў сапраўдныя фальклорныя тэатры, дзе спевы, музыка і танцы складаюць непадзельнае цэлае, а таму робяць на слухачоў глыбокае мастацкае ўражанне.

Выкарыстанне навейшых тэхнічных музычных і колеравых сродкаў выразнасці прычынілася да таго, што на X ФНСА ў Горадні з'явілася сучасная фальклорная мастацкая форма, якую ва ўсім свеце называюць па замежнаму ўзору мюзікламі. Колькі год назад была ўдалая спроба "Рок-н-рола на саломе" прафесійнага рэжысёра Генадзя Давыдзіка. Нядаўна абнародавана, што беларус Галаўко напісаў музыку да знакамітых брадвейскіх спектакляў. На фэсце ў Горадні на такім высокім мастацкім узроўні выглядалі "Выгнанне русалкі" у інтэрпрэтацыі Кацярыны Дзятлаўскай, якое вырашана з перавагай рытуалаў музыкальна-філасофскага гучання. Можа гэта пачатак развіцця будучай традыцыі фальклорных мюзіклаў на аснове ўнікальнай па захаванасці старажытных міфалагічных уяўленняў, якія даюць нястрыманы прастор для мастацкай фантазіі, выдумкі, творчасці.

На працягу дзевяці гадоў ФНСА у Горадні трымаўся на ўлюлёнасці ў народную культуру энтузіястаў-кіраўнікоў культуры Ірыны Кліменкі і Сяргея Саваня. У гэтым годзе яны з рук ў рукі перадалі гэтую прыгожую ініцыятыву такім жа адданым фальклорнай традыцыі Ірыне Міклашэвіч і Любові Ляшкевіч. Не засталося ў баку ад свята і кіраўніцтва горад – фестываль адкрыў шчырым словам намеснік старшыні гарвыканкаму Валянцін Лявонаў.

Карыстаючыся добрай нагодай, як нязменны старшыня журы ўжо дзесяцігадовага перадкаляднага святочнага Фестывалю нацыянальных свят і абрадаў ў Горадні я здаклікаю гарадскія ўлады і абыякавае пакуль да гэтай незвычайнай з'явы Міністэрства культуры Беларусі зрабіць ФНСА міжнародным, маючы на ўвазе ў першую чаргу суполкі і фальклорныя калектывы, нашых суродзічаў за мяжой, як, напрыклад, знаны "Васілёк" у Нью-Ёрку.

Увесь свет захапляецца нацыянальнымі святамі, абрадамі, карнаваламі. Яны прыцягваюць увагу да краіны міжнароднай грамадскасці, шматлікіх турыстаў, даследчыкаў культуры славянскіх народаў, дзеячоў мастацтва, менеджараў культуры, прадпрымальнікаў і бізнесменаў. Мы ж пакуль развіваем на Беларусі замест культурнага турызму – "чаўночны", які вывозіць рэсурсы за мяжу. У той жа час нашы суродзічы за мяжой, у вялікай колькасці раскіданыя па свеце, асабліва многа ў Расіі і ва ўсіх краінах СНД, Прыбалтыцы, Польшчы, Еўропе, ЗША, Канадзе і Аўстраліі, душой імкнуцца на радзіму. Такія калектывы, як удзельнік X ФНСА фальклорны калектыў "Крывічы" са смаленскай вёскі на чале з Яўгеняй Шаганковай, могуць быць з дзесяткаў іншых краін. А як гэта ўзвысіць аўтарытэт нашай дзяржавы сярод міжнароднай супольнасці!!!

Фестываль нацыянальных свят і абрадаў у Горадні пры падтрымцы афіцыйных улад можа стаць бальзамам для душ нашых суродзічаў, што сумуюць па Радзіме, самабытнай кветкай Беларусі, якая прыцягне ўвагу замежных гасцей, беларускіх эмігрантаў-яўрэяў і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцяў. А пакуль з велізарным поспехам на ўсіх фальклорных фестывалях Польшчы прымаюць фальклорны тэатр "Матуліна песня" над кіраўніцтвам Тарэсы Адамовіч з вёскі Жытомля Гарадзенскага раёна.

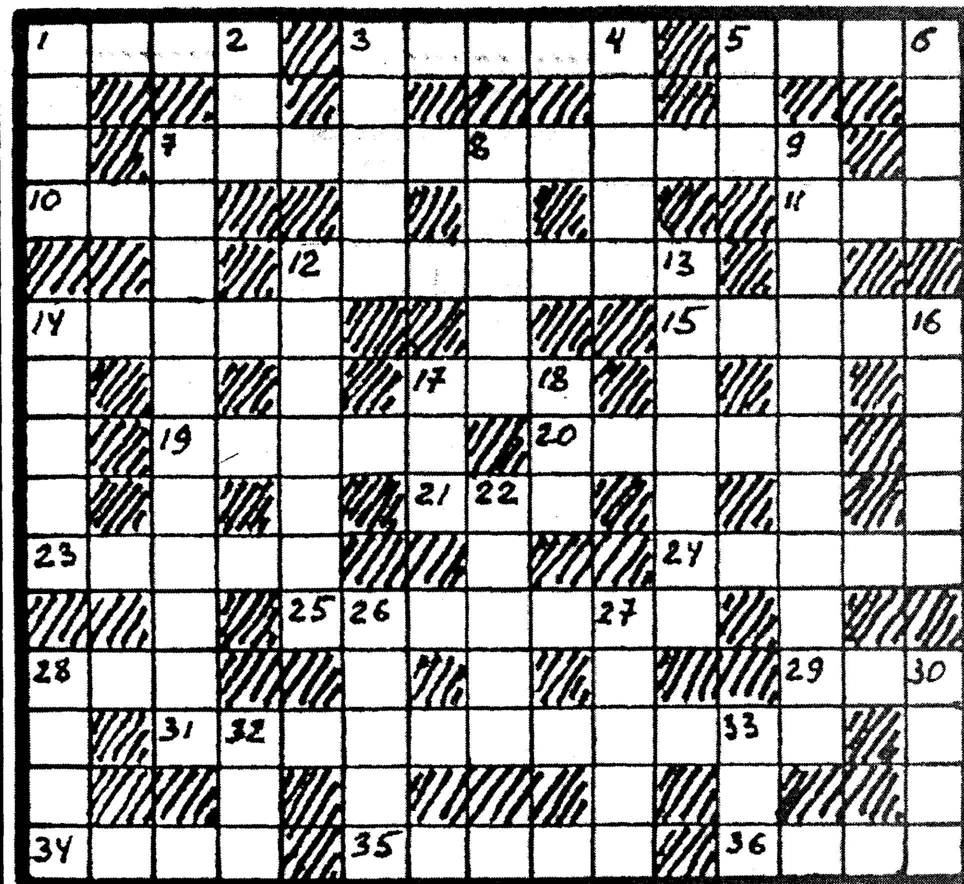
Упамянутая нядаўняя сустрэча з суродзічамі са шматлікіх краін замежжа пераканала, што ва ўсім свеце людзі хочуць пачуць, як у свой час з вуснаў "Песняроў" у Амерыцы, шчырую лірычную беларускую народную песню, пагаядзець аўтэнтычныя беларускія святы Вялікдзень, Купалле, Дажынкі, Жаніцьбу Коміна і Цярэшкі, Багач, Зміраўскія Дзяды, Каляды, Шчодрык і шматлікія іншыя, якія штогод паказваюцца на ФНСА, танцы, скокі, карагоды, гульні, спевы і музыку беларусаў, рускіх, палякаў, украінцаў, яўрэяў і татар з Беларусі.

Старшыня журы ФНСА
Васіль Ліцьвінка.

Крыжаванка "Адновім мову"

Перакласці на беларускую мову

Склаў Ігар Паўлоўскі

По гарызанталях: 1. Брею. 3.Взрыв. 5.Охват. 7.Подразделение. 10.Строение (каменнае, цаглянае). 11.Явь. 12.Стеклярус. 14.Богатырь. 15.Почти, чуть. 17. Палач. 19.Женщины. 20.Отлёт. 21.Жир. 23.Строгое взыскание. 24.Гвоздь. 25. Редеть. 28.Крюк (на бусаку). 29.Чёт. 31.Отличительность. 34.Початок кукурузы. 35.Лыжник. 36. Дикий кабан.

По вертыкалях: 1.Издавательство, насмешка. 2.Кровь. 3.Приговор. 4.Хожу. 5.Но (злучнік). 6.Кнут. 7.Красавица (памяншальнае). 8.Явление. 9.Голосннь (па кім-н.). 12.Знамя. 13. Становиться солидным. 14.Мурава. 16.Никак. 17. Замазка (ваконная). 18. Да (часціца). 22. Почин, начинание. 26. Мелкие отходы с колосьев. 27. Цезарь. 28.Посудина глиняная с узким горлом. 30. Штукатурка. 32. Крыша. 33.Чудо.

(Адказы можна праверыць на ст. 5.)

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by
http://tbm.org.by/ns/

Рэдакцыйная калегія:
Міхась Булавацкі, Людміла Дзіцэвіч, Вольга Іпатава, Васіль Ліцьвінка, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч, Людміла Піскун, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 8. 12. 2003 г. Замова № 2782.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 3100 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 1250 руб., 3 мес.- 3750руб.
Кошт у розніцу: 240 руб. (у Менску - 250 руб.)